

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาของปัญหา¹

เนื่องจากการพิจารณาเกี่ยวกับปัญหาสถานะทางกฎหมายของไต้หวันนั้นไม่สามารถที่จะกระทำได้แต่เพียงโดยการพิจารณาหลักกฎหมายเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องศึกษาประวัติศาสตร์ชาติจีนที่มีมาเป็นเวลายาวนานด้วยว่าเหตุที่แท้จริงของความขัดแย้งอันก่อให้เกิดเป็นปัญหาเช่นทุกวันนี้คืออะไร ดังนั้น ในเบื้องต้นจึงจะได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์โดยย่อเท่าที่จะเกี่ยวข้องกับการพิจารณาปัญหาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ประวัติศาสตร์ของจีนตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 จนถึงสิ้นสุด สงครามโลกครั้งที่สองในปี ค.ศ. 1945 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก อันเป็นผลส่วนหนึ่งจากการคุกคามของมหาอำนาจตะวันตก นับตั้งแต่เกิดกรณีพิพาทกับอังกฤษในสงครามฝิ่น (ค.ศ. 1839-1842) เป็นต้นมา เหตุการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศก็เลื่อมทรุดลงเรื่อยๆ ภายในประเทศมีปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากรที่ไม่ได้สัดส่วนกับการขยายตัวของพื้นที่เพาะปลูกเกิดการขาดแคลนอาหาร การฉ้อราษฎร์บังหลวง อำนาจของฝ่ายปกครองก็อ่อนแอลง ประชาชนเดือนร้อนและก่อการจลาจลขึ้นทั่วไป แม้วิกฤตภัยเหล่านี้ไม่ได้ทำให้ผู้ปกครองจีนตื่นตัวเต็มที่ในการคิดหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว จนกระทั่งชาวจีนผู้รักชาติกลุ่มต่าง ๆ เริ่มดำเนินการเคลื่อนไหวเพื่อปรับปรุง

¹John F. Copper , " History " Taiwan : Nation-State or Province ? (USA : Westview Press, 1990), pp.17-33. ; วิชา อุดมฉันท. ไต้หวัน: จากวันวานถึงวันนี้ (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 30-63.

ประเทศให้ทันสมัยเสริมกำลังต่อต้านการคุกคามของมหาอำนาจตะวันตก แต่อย่างไรก็ตามความพยายามดังกล่าวก็ถูกขัดขวางจากกลุ่มผู้ปกครองและข้าราชการชั้นสูง ซึ่งเป็นพวกอนุรักษนิยมไม่ชอบเห็นการเปลี่ยนแปลง และเกรงว่าจะเป็นการกระทบกระเทือนถึงสถานภาพและพระราชอำนาจของพระนางซูสีไทเฮาซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการอยู่ในขณะนั้น

ดร. ชุนยัคเซิน เมื่อจบการศึกษาขั้นต้นในประเทศจีนแล้ว ได้เดินทางไปศึกษาต่อในฮาวาย และกลับมาศึกษาวิชาการแพทย์ที่วิทยาลัยควีนส์ในฮ่องกง มีความรู้สึกว่าการปกครองของราชวงศ์แมนจูในขณะนั้น ก็ดกมันให้ประชาชนมีโอกาสได้ใช้ความสามารถของตนและวิถีชีวิตของคนจีนแตกต่างไปจากการใช้ชีวิตของคนในฮาวาย ซึ่งเต็มไปด้วยเสรีภาพอย่างที่ใดตนเคยประสบมา เมื่อจีนแพ้สงครามแก่ญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1895 ซึ่งเป็นผลให้จีนต้องสูญเสียเกาะไต้หวันให้แก่ญี่ปุ่นไปในครั้งนั้น เขาได้เสนอโครงการปฏิรูปการปกครองของจีนต่อราชสำนักแมนจูแต่ก็ถูกปฏิเสธ จึงได้ก่อตั้งสมาคม "ซินจงหุย" หรือ สมาคมเพื่อการฟื้นฟูประเทศจีน และดำเนิน

* เกาะไต้หวันหรือเกาะฟอร์โมซา (Formosa Island) เคยเป็นดินแดนของจีนมาก่อน จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1895 เกาะไต้หวันจึงได้ตกเป็นของญี่ปุ่นด้วยผลของสนธิสัญญาชิโมโนเซกิ (Shimonoseki Treaty) ซึ่งเป็นการลงนามกันระหว่างจีนกับญี่ปุ่น และหลังจากที่ไต้หวันต้องอยู่ในการครอบครองของญี่ปุ่นเป็นเวลานานถึง 50 ปี เกาะไต้หวันก็ได้กลับมาเป็นของสาธารณรัฐจีนอีกครั้ง เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ. 1945 โดยผลของ "ปฏิญญากรุงไคโร" (Cairo Declaration) ซึ่งเป็นการแถลงรวมกันระหว่างประธานาธิบดีรูสเวลต์แห่งสหรัฐอเมริกา นายกรัฐมนตรีเชอร์ชิลล์แห่งอังกฤษ และประธานาธิบดีเจียงไคเช็คแห่งสาธารณรัฐจีน เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1943 และปฏิญญาฉบับนี้ก็ได้รับการยืนยันต่อมาโดย "คำประกาศปอตสדם" (Potsdam Proclamation) ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1945 เนื่องจากญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้แก่ฝ่ายพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ 2 และในปี ค.ศ. 1951 ญี่ปุ่นจึงได้ยอมสละอธิปไตยของตนเหนือดินแดนต่าง ๆ ที่เคยยึดครองอยู่ตั้งที่ระบุไว้ในคำประกาศปอตสדם ซึ่งรวมทั้งเกาะไต้หวันด้วยคืนให้แก่สาธารณรัฐจีน (จีนแผ่นดินใหญ่)

การเพื่อโค่นล้มราชวงศ์แมนจูรวมทั้งเตรียมการปฏิวัติให้จีนเป็นประเทศประชาธิปไตย ระหว่างนั้น ดร. ซุนยัตเซ็นต้องลี้ภัยเดินทางออกนอกประเทศ และลี้ภัยในประเทศต่าง ๆ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และยุโรปอยู่เสมอ จนกระทั่งเมื่อมีโอกาสกลับมาประเทศจีนอีกครั้งเขาได้เป็นหัวหน้าสมาคม "ถุงหมิงหุย" ซึ่งต่อมาภายหลังเปลี่ยนเป็นพรรคก๊กมินตั๋ง ในปี ค.ศ. 1905 และประสบความสำเร็จในการนำการ "ปฏิวัติอุ่ซาง" โค่นล้มราชวงศ์ชิง เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1911 จากนั้นจึงได้สถาปนาระบอบการปกครองแบบ "สาธารณรัฐ" โดยใช้ชื่อประเทศอย่างเป็นทางการว่า "สาธารณรัฐจีน" หรือ Republic of China : ROC

"สาธารณรัฐจีน" เป็นสาธารณรัฐแห่งแรกของเอเชีย ได้รับการสถาปนาอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1912 โดยมี ดร. ซุนยัตเซ็นเข้าพิธีรับตำแหน่งประธานาธิบดีชั่วคราวก่อนที่จะมอบอำนาจการให้แก่หยวนซื่อไ้ในเวลาต่อมา แต่อย่างไรก็ตาม ระบอบสาธารณรัฐตามหลักการ "ลัทธิไตรราชฎ์" ที่ ดร. ซุนยัตเซ็นมุ่งหวังจะใช้แก้ปัญหาประเทศชาตินั้นต้องล้มเหลว และถูกทำให้แตกแยกปั่นป่วนเนื่องจากการแย่งชิงอำนาจในหมู่ขุนศึกที่มีอิทธิพลในท้องถิ่นต่าง ๆ

ดร. ซุนยัตเซ็น "บิดาแห่งสาธารณรัฐจีน" จึงต้องเริ่มต้นดำเนินการอีกครั้งหนึ่ง โดยครั้งนี้ได้ร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนซึ่งเพิ่งจะก่อตั้งขึ้นใหม่ ในปี ค.ศ. 1921 ทำการปราบปรามอิทธิพลของขุนศึกเหล่านั้น เรียกว่า "สงครามปราบขุนศึกภาคเหนือ" เพื่อรวบรวมประเทศให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง แต่ทว่า ดร. ซุนยัตเซ็นได้ถึงแก่อสัญกรรมก่อนในปี ค.ศ. 1925 สมาชิกของพรรคก๊กมินตั๋ง ในที่นี้รวมทั้งนายพลเจียงไคเช็ค (ระหว่างปี ค.ศ. 1887-1974 เจียงไคเช็คได้เข้าร่วมสมาคมถุงหมิงหุยของ ดร. ซุนยัตเซ็นระหว่างการปฏิวัติอุ่ซาง ปี ค.ศ. 1911) จึงเป็นผู้สืบทอดเจตนารมย์สืบทอดไป หลังจากนั้น เจียงไคเช็ค สามารถรวบรวมอำนาจและตั้งตนเองขึ้นมาเป็นประธานของพรรคก๊กมินตั๋งในปี ค.ศ. 1926 รวมทั้งตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดของกองทัพปฏิวัติในขณะเดียวกันด้วย

แต่ภายในเวลาไม่กี่เดือนต่อมา พรรคก๊กมินตั๋งเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงกับพรรค

คอมมิวนิสต์ จนเป็นเหตุให้เกิดการรบพุ่งเป็นสงครามกลางเมืองระหว่างสองฝ่ายอย่างยืดเยื้อและรุนแรง ทั้งนี้ โดยฝ่ายคอมมิวนิสต์กล่าวหาว่า เจียงไคเช็คคั้นทรยศต่อคำสั่งเสียของ ดร.ซุนยัตเซ็น ที่ให้ร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์ในการกอบกู้ประเทศจีน ส่วนทางพรรคก๊กมินตั๋งก็ให้เหตุผลว่า พรรคคอมมิวนิสต์มีแนวความคิดที่เป็นปฏิปักษ์ต่อระบอบการปกครองของจีน อย่างไรก็ตาม เมื่อกองทัพญี่ปุ่นบุกรุกประเทศจีน เจียงไคเช็คได้ถูกนายพลคนสำคัญของเขาสองคนลักพาตัวไปเพื่อบังคับให้ร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์ในการต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่รู้จักกันในประวัติศาสตร์ว่า "เหตุการณ์ซีอาน" (ธันวาคม ค.ศ. 1936) จนเมื่อญี่ปุ่นพ่ายแพ้พร้อมกับการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1945 จีนจึงเป็นประเทศฝ่ายชนะสงคราม และยังเป็นประเทศผู้ก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ประเทศหนึ่ง ร่วมกับสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และสหภาพโซเวียตด้วยเหตุนี้ ทำให้จีนมีสภาพทางสากลที่โดดเด่นขึ้นมาอย่างมากในสังคมนระหว่างประเทศในขณะนั้น ส่วนภายในประเทศนั้นพรรคก๊กมินตั๋งได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสมัชชาแห่งชาติขึ้นเพื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นตามแนวนโยบายแห่งหลักกติกาสหประชาชาติของ ดร.ซุนยัตเซ็น จากนั้นในปี ค.ศ. 1946 เจียงไคเช็คจึงได้รับแต่งตั้งเป็นประธานาธิบดี ภายใต้ระบอบรัฐธรรมนูญในครั้งนั้น

แต่ในขณะเดียวกัน สงครามกลางเมืองระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์ยังคงดำเนินต่อไป (ดำเนินเรื่อยมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาเกือบ 20 ปี) เป็นสงครามที่ล้างผลาญชีวิตทรัพย์สินและความสงบสุขของประชาชนจีนอย่างมาก ก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้ออย่างร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ แต่ในที่สุดพรรคคอมมิวนิสต์ของเหมา เจ๋อตุงซึ่งใช้กลวิธีทำสงครามแบบกองโจรคอยหลบซ่อนโจมตีด้วยกำลังอาวุธ เมื่อเห็นฝ่ายตรงข้ามเพลอและหลีกเลี่ยงการต่อสู้แบบเผชิญหน้ากัน สามารถหลีกเลี่ยงความเสียหายได้มากกว่าพรรคก๊กมินตั๋งที่ถนัดแต่การรบอย่างมีแบบแผนตลอดช่วงสงครามกับญี่ปุ่นเป็นเวลานานถึง 8 ปี และสงครามกลางเมืองอีก 10 กว่าปี นอกจากนี้ พรรคคอมมิวนิสต์ยังได้ขยายกำลังออกไปอย่างรวดเร็วตามหัวเมืองต่าง ๆ จนกระทั่งสามารถทำการปฏิวัติสำเร็จ รัฐบาลจีนคณะชาติซึ่งเป็นรัฐบาลที่ปกครองสาธารณรัฐจีนอยู่ในขณะนั้น ถูกขับ เจียงไคเช็คจึงได้อพยพพำนักที่ไต้หวัน นักธุรกิจชั้นนำ และประชาชนประมาณ 2 ล้านคนที่หวาดกลัวระบอบการปกครองของคอมมิวนิสต์ไปตั้งมั่นบนเกาะไต้หวัน เพื่อดำเนินการกอบกู้ชาติ

ต่อไป โดยในวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1949 เจียงไคเช็คได้ประกาศเอากรุงไทเป (Taipei) เป็นเมืองหลวงชั่วคราวของ "สาธารณรัฐจีน" (Republic of China)

ส่วนพรรคคอมมิวนิสต์จีนนำโดย เหมาเจ๋อตง เมื่อได้รับชัยชนะในสงครามกลางเมืองดังกล่าวแล้วก็ประกาศสถาปนา "สาธารณรัฐประชาชนจีน" (People's Republic of China) ขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 โดยมีกรุงปักกิ่ง (Peking) เป็นเมืองหลวง

ก่อนที่จะแตกแยกออกเป็น "สองจีน" ไต้หวันหรือเกาะฟอร์โมซามีฐานะเป็นมณฑล (Province) หนึ่งของจีนแผ่นดินใหญ่ ครั้นเมื่อเจียงไคเช็คพำนักอยู่กลางของ "สาธารณรัฐจีน" หรือที่เรียกว่าจีนคณะชาติลี้ภัยมาตั้งมั่นอยู่ที่กรุงไทเป โดยยังถือว่าคณะรัฐบาลที่มีเจียงไคเช็คเป็นประธานาธิบดีนั้นเป็น "รัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมาย" และเป็นตัวแทนของประชาชนจีนทั้งที่อยู่บนแผ่นดินใหญ่และ เกาะไต้หวันเหมือนเดิม ส่วนพรรคคอมมิวนิสต์ที่ปกครองแผ่นดินใหญ่อยู่ในปัจจุบันนั้นไต้หวันเรียกว่าพวก "โจรคอมมิวนิสต์" (กั๋งเผ่ย) และถือว่าเป็นผู้ที่ทำการปฏิวัติยึดอำนาจไปโดยมิชอบเพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญจีน ประวัติศาสตร์การสู้รบอันยาวนานถึง 28 ปี ระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์สิ้นสุดลงด้วยการที่ต่างฝ่ายต่างตั้งตัวเป็นใหญ่บนดินแดนคนละฟากของช่องแคบไต้หวัน โดยต่างก็อ้างสิทธิความถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมายของตนในการปกครองประเทศจีนทั้งหมด เป็นเหตุให้เกิดเป็นปัญหาที่ยุ้งยากสับสนเกี่ยวกับ "ชื่อเรียก" และ "สถานภาพ" ทางกฎหมายต่าง ๆ ที่ต่างฝ่ายต่างใช้อ้างกัน ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่สมควรได้รับความสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีนบนผืนแผ่นดินใหญ่นั้น มีการแบ่งการปกครองออกเป็น 22 มณฑลโดยได้รวมเอาไต้หวันเข้าเป็นมณฑลหนึ่งของคนด้วย นอกจากนี้ยังมีเขตปกครองตนเองอีก 5 เขตและนครที่ขึ้นตรงต่อรัฐบาลกลางอีก 3 นครคือปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ และเทียนสิน ในการบริหารการปกครองนั้นก็มีสภาประชาชนแห่งชาติ (National People's Congress) เป็นสภาสูงสุดประกอบไปด้วยตัวแทนจากมณฑล เขตปกครองตนเองและนครทุกแห่งมารวมกัน สำหรับมณฑลไต้หวันซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนถือว่าเป็นมณฑลหนึ่งในปกครองของตน

นั้นก็มีความหมายจากมณฑลไต้หวันเข้าร่วมประชุมในสภาประชาชนเช่นเดียวกัน โดยพรรคคอมมิวนิสต์เลือกตัวแทนจากชาวจีนบนแผ่นดินใหญ่ที่มีพื้นเพและถิ่นกำเนิดมาจากไต้หวัน

ส่วนสาธารณรัฐจีนบนเกาะไต้หวันนั้น มีปัญหาที่ต้องเผชิญอันมีลักษณะซับซ้อนกว่าบนแผ่นดินใหญ่มาก เนื่องจากการที่ยังอ้างสิทธิของความเป็นผู้ปกครองเงินทั้งหมด ทั้ง ๆ ที่เนื้อหาในอำนาจปกครองจริง ๆ เหลือเพียงมณฑลไต้หวันเพียงมณฑลเดียว และรัฐบาลจีนคณะชาติก็ถือว่าไต้หวันเป็นมณฑลหนึ่งของตนเองเช่นเดียวกับจีนคอมมิวนิสต์ โดยถือว่ากรุงไทเปเป็นเมืองหลวงของมณฑลไต้หวัน ขณะเดียวกันก็เป็นที่ตั้งของเมืองหลวงชั่วคราวของประเทศ "สาธารณรัฐจีน" ด้วย ส่วนกรุงปักกิ่งหรือที่ภาษาจีนเรียกว่า "เป่ย์จิง" ซึ่งแปลว่าเมืองหลวงทางเหนือนั้น คนไต้หวันจะไม่เรียกว่าเป่ย์จิงอย่างเด็ดขาดแต่กลับเรียกว่า "เป่ย์ผิง" ซึ่งเป็นชื่อเก่าของปักกิ่ง เพราะการเรียกกรุงปักกิ่งว่าเป่ย์จิงนั้นจะเท่ากับตกลุมของฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่ต้องการให้ยอมรับว่าปักกิ่งเป็น "เมืองหลวง" ของประเทศจีน และก็เท่ากับยอมรับว่ารัฐบาลคอมมิวนิสต์ที่อยู่ในปักกิ่งเป็นรัฐบาลของประเทศจีนด้วย กล่าวคือ สำหรับจีนคณะชาติในไต้หวันแล้วเมืองหลวงที่ถูกต้องถาวรของจีนยังคงเป็น "นานกิง" ซึ่งแปลว่าเมืองหลวงทางใต้ที่เคยเป็นเมืองหลวงของรัฐบาลก๊กมินตั๋งเมื่อครั้งยังมีอำนาจอยู่บนแผ่นดินใหญ่มาก่อน เป็นที่น่าสังเกตว่าถึงแม้ไต้หวันจะมีเหตุผลในการเรียกร้องชื่อเมืองหลวงของจีนอย่างไรก็ตาม แต่นั่นก็เป็นเพียงวิธีการและความคิดของไต้หวันเท่านั้นซึ่งไม่มีผลทางกฎหมายและไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง นอกจาก "ชื่อเรียก" ซึ่งยุ่งยากเพราะเหตุผลทางการเมืองของจีนแล้ว ในการจัดระบบการปกครองก็ยังมีปัญหาเรื่องหน่วยปกครองที่ครอบทับกันอยู่หลายระดับภายในเนื้อที่เล็ก ๆ ของเกาะไต้หวัน ซึ่งรัฐบาลสาธารณรัฐจีนถือว่าเป็นที่ตั้งชั่วคราวของประเทศแต่ขณะเดียวกันก็เป็นมณฑลหนึ่งของจีนด้วย ดังนั้น จึงมีการปกครองซ้อนกันหลายชั้นตอนคือ²

1. รัฐบาลกลาง (Central Government) คือรัฐบาลประเทศ "สาธารณรัฐจีน" โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุข ซึ่งมีที่ทำการรัฐบาลอยู่ที่กรุงไทเป

²วิภา อุดมฉันทน์, ไต้หวัน: จากวันวานถึงวันนี้, หน้า 40.

2. รัฐบาลมณฑล (Provincial Government) ในความเป็นจริงแล้วสาธารณรัฐจีนขณะนี้ไม่มีเพียงมณฑลไต้หวันมณฑลเดียว โดยมีผู้ว่าการมณฑลซึ่งได้รับแต่งตั้งจากรัฐบาลกลางเป็นหัวหน้า รัฐบาลมณฑลไต้หวันต้องปฏิบัติตามนโยบายของสภามณฑลไต้หวัน (Provincial Assembly) ซึ่งประกอบขึ้นจากตัวแทนที่เลือกตั้งทางอ้อมจากสภาเมืองและสภาจังหวัดต่าง ๆ ทั่วเกาะไต้หวัน

แต่เนื่องจากรัฐบาลจีนคณะชาติยังต้องรักษาโครงสร้างของการปกครอง ที่เป็นประเทศสาธารณรัฐจีนเดิมไว้ และ โครงสร้างเดิมนี้อาจประกอบด้วยผู้แทนมณฑลจากทุกมณฑลของจีน ดังนั้น ในทางปฏิบัติ รัฐบาลจีนคณะชาติจึงให้สมาชิกร่วมรัฐบาลที่อพยพมาด้วยกันจากแผ่นดินใหญ่ ดำรงตำแหน่งตัวแทนรัฐบาลมณฑลต่าง ๆ และดำรงอยู่เช่นนี้เรื่อยมาโดยไม่มีการเลือกตั้งใหม่ยกเว้นมณฑลไต้หวันแห่งเดียว

3. รัฐบาลท้องถิ่น (Local Government) การปกครองในระดับท้องถิ่น (ซึ่งก็มีมณฑลไต้หวันแห่งเดียวเช่นกัน) แบ่งเป็นออกจังหวัด (Country) ซึ่งมี 16 จังหวัด เมือง (City) อำเภอ (Town) และตำบล (Village)

ส่วนไทเปและเกาสุง (Kaohsiung) นั้น ได้รับการยกฐานะเป็น "นครพิเศษ" (Special Municipality) นอกจากนี้หมู่เกาะคิมมอย (Kinmen) ซึ่งอยู่ห่างจากแผ่นดินใหญ่เพียง 2.3 กิโลเมตร และเดิมเป็นจังหวัดหนึ่งขึ้นกับมณฑลชกเกี้ยนนั้นรัฐบาลจีนคณะชาติได้ตั้งกองบัญชาการทหารคิมมอย (Kinmen Garrison Headquarters) ขึ้นทำหน้าที่ปกครองในระดับท้องถิ่นแต่ยังคงถือว่าคิมมอยเป็นตัวแทนของมณฑลชกเกี้ยน ดังนั้น จึงยังให้มีรัฐบาลมณฑลชกเกี้ยนอยู่ในไต้หวันด้วย แต่มีสำนักทำการอยู่ที่กรุงไทเป

แม้ว่ารูปแบบการจัดการปกครองของไต้หวันจะฟังดูสลับซับซ้อน แต่ว่าประชาชนไต้หวันกว่ายี่สิบล้านคนของไต้หวัน ก็ได้รับการปกครองดูแลอย่างใกล้ชิด และฝ่ายบริหารก็สามารถดำเนินการปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อเจียงไคเช็คอพยพไปยังเกาะไต้หวัน ในเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 1949 นั้น เขามีตำแหน่งเป็นเพียงประธานของพรรคก๊กมินตั๋งและประธานสภาลูกเงิน

(Emergency Council) ซึ่งตั้งขึ้นมาจากที่กองทัพแดงของเหมา เจ๋อตุงยึดกรุงนานกิงได้แล้ว
 เท่านั้น ดังนั้น สิ่งแรกที่เจียงไคเช็คต้องรีบลงมือกระทำในทันทีที่ถึงเกาะไต้หวัน ก็คือการ
 เข้าสวมตำแหน่งประธานาธิบดีที่ว่างลงเสียก่อน จากนั้นจึงพยายามเร่งหาหนทางเพื่อความอยู่
 รอดของรัฐบาลพลัดถิ่นของตน และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการแสวงหาการยอมรับจากสากลให้มากที่สุด
 เจียงไคเช็ค จะต้องพยายามเพื่อเรียกร้องสิทธิให้ตน เป็นรัฐบาลที่ถูกต้องของจีนแต่เพียงรัฐบาล
 เดียว โดยการสร้างความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาและประเทศต่าง ๆ ในโลกเสรีเพื่อหวังที่จะ
 ให้ประเทศเหล่านี้เป็นแนวร่วมต่อต้านคอมมิวนิสต์ รวมทั้ง หาทางป้องกันไม่ให้สหรัฐอเมริกา
 และมิตรประเทศเหล่านั้น หันไปให้การรับรองรัฐบาลคอมมิวนิสต์ที่จีนแผ่นดินใหญ่โดยเด็ดขาด
 เจียงไคเช็คได้สั่งการให้ผู้แทนของตน ซึ่งยังคงประจำอยู่ในองค์การสหประชาชาติทำการติดต่อ
 พูดคุยกับประเทศสมาชิก เพื่อขอการสนับสนุนรัฐบาลจีนคณะชาติและผู้แทนของตนในองค์การสากล
 ต่างๆ โดยการส่งสารถึงที่ประชุมสมัชชาใหญ่ (General Assembly) สหประชาชาติเกี่ยวกับ
 สิทธิของตนในองค์การนี้ด้วย แม้ว่าข้อเสนอของไต้หวันจะถูกทำลายและคัดค้านโดยผู้แทนสหภาพ
 โซเวียตอย่างรุนแรงถึง 2 ครั้งแต่ในที่สุด คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (Security
 Council) ก็มีมติรับรองที่นั่งของตัวแทน "สาธารณรัฐจีน" ที่ไต้หวันให้เป็นตัวแทนของรัฐบาลจีน
 ที่ถูกต้องในวันที่ 10 มกราคม ค.ศ. 1950 ส่วนผู้แทนสหภาพโซเวียตนั้นเมื่อคัดค้านไม่เป็นผล
 จึงได้เดินออกจากที่ประชุมไป การได้รับการรับรองจากสหประชาชาติครั้งนี้นับได้ว่าเป็นความ
 สำเร็จก้าวแรกที่สำคัญยิ่งของเจียงไคเช็คและรัฐบาลจีนคณะชาติ ที่สามารถกอบกู้ประเทศจีน
 คืนมาได้ในสายตาของนานาชาติในโลกในฐานะที่เป็นรัฐบาลที่ถูกต้องและชอบธรรมของประเทศจีน
 แต่อย่างไรก็ตามสถานะภาพของสาธารณรัฐจีนที่ไต้หวันในช่วงนั้นก็ยังคงถือว่าไม่มั่นคงมากนัก ทั้งนี้
 เนื่องจากสหรัฐอเมริกาที่เคยให้การสนับสนุนรัฐบาลจีนคณะชาติตั้งแต่ครั้งใช้อำนาจปกครองแผ่นดิน
 ใหญ่อยู่นั้น มีความรู้สึกผิดหวังในความไร้ประสิทธิภาพของจีนคณะชาติที่ไม่สามารถเอาชนะจีนฝ่าย
 คอมมิวนิสต์ได้ ดังนั้น ประธานาธิบดี แฮร์รี ทรูแมน แห่งสหรัฐอเมริกาจึงถึงกับประกาศนโยบาย
 ไม่ยุ่งเกี่ยวกับไต้หวันต่อไป นอกจากนี้ ก่อนที่คอมมิวนิสต์จีนจะมีชัยทั่วประเทศในเดือนสิงหาคม
 ค.ศ. 1949 กระทรวงต่างประเทศสหรัฐฯ ได้ออกสมุดปกขาวที่มีความหนาถึง 1,054 หน้า
 เรื่อง "ความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ กับจีน : พาดพิงถึงเป็นพิเศษในท้วงปี ค.ศ. 1944-1949"
 (United States Relations With China : With Reference to the Period

ค.ศ. 1944-1949)³ โดยเอกสารชิ้นนี้ระบุชัดเจนว่า ชัยชนะของคอมมิวนิสต์จีนนั้นสืบเนื่องมาจาก "ความไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาลจีนคณะชาติ" หากมิใช่เพราะ "อเมริกาให้ความช่วยเหลือไม่พอ" อย่างไรก็ตาม เมื่อเหมาเจ๋อตุงประกาศสถาปนา "สาธารณรัฐประชาชนจีน" ขึ้นที่กรุงปักกิ่ง ในอีก 2 เดือนต่อมากระทรวงต่างประเทศสหรัฐ ฯ ก็ประกาศรับรองรัฐบาลสาธารณรัฐจีน (Recognition of Republic of China's Government) ต่อไปแม้จะยืนยันที่จะ "ไม่ให้ความช่วยเหลือหรือคำแนะนำทางทหารใด ๆ แก่รัฐบาลจีนบนเกาะไต้หวัน" ปัญหา "สองจีน" ได้ขยายตัวกลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศ กล่าวคือ หลังจากที่ต่างฝ่ายต่างตั้งรัฐบาลของตนขึ้นเพื่อทำหน้าที่บริหารประเทศและต่างก็อ้างว่ารัฐบาลของตนเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายและเป็นตัวแทนของประเทศจีนแล้วนั้น ในปี ค.ศ. 1949 สหรัฐอเมริกาได้ประกาศให้การรับรองรัฐบาลไต้หวัน เพราะในขณะนั้นสหรัฐอเมริกายังสังเกตเห็นว่าไต้หวันสามารถเป็นผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ในคาบสมุทรแปซิฟิกไว้ให้สหรัฐอเมริกาได้หลังจากนั้นก็ติดตามด้วยการได้รับการรับรองที่นั่งจากองค์การสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1950 โดยมีสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงเป็นผู้ให้การสนับสนุนอย่างแข็งขัน เป็นผลให้ไต้หวันมีสถานภาพที่โดดเด่นและได้รับการยอมรับจากประชาคมระหว่างประเทศอย่างมาก แม้ว่าในขณะเดียวกันนั้นจะยังมีอีกหลายประเทศที่ให้การรับรองรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ก็ตาม แต่แล้วในปี ค.ศ. 1971 สถานภาพของไต้หวันก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปโดยผลของมติสมัชชาใหญ่สหประชาชาติที่ 2758 ซึ่งมติดังกล่าวเป็นมติที่ให้การรับรองที่นั่งของตัวแทนรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์แทนที่นั่งของตัวแทนรัฐบาลไต้หวัน และเป็นผลให้ไต้หวันต้องประกาศถอนตัวออกจากองค์การสหประชาชาติในเวลานั้น ยิ่งไปกว่านั้นในปี ค.ศ. 1978 สหรัฐอเมริกายังได้ประกาศถอนการรับรองรัฐบาลไต้หวัน (De-Recognition) แล้วเปลี่ยนไปให้การรับรองรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ โดยการสถาปนาความสัมพันธ์แบบปกติ (Normalization Relations) กับรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์อีก ทำให้สถานภาพของไต้หวันในประชาคมโลกตกต่ำลงอย่างมาก ทั้งนี้เพราะหลังจากที่องค์การสหประชาชาติและสหรัฐอเมริกาได้ถอนการรับรองรัฐบาลไต้หวันแล้ว รัฐบาลไต้หวันก็ถูกถอนการรับรองและถูกตัดความสัมพันธ์

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 129-136.

ทางการทูตจากอีกหลายรัฐในโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย (ประเทศไทยประกาศให้การรับรองรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. 1975) โดยถือว่ารัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายและเป็นตัวแทนของประเทศจีนแต่เพียงรัฐบาลเดียว และภายใต้คำรับรองนี้จะมีข้อความระบุถึงสถานภาพของไต้หวัน คือจะถือว่าไต้หวันเป็นเพียงดินแดนส่วนหนึ่งของจีน (as apart of China) เท่านั้น

ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพของไต้หวันนั้นยังนำไปให้ความสนใจและศึกษายิ่งขึ้น เมื่อหลังจากที่สหรัฐอเมริกาได้ถอนการรับรองรัฐบาลไต้หวันได้เพียงสี่เดือน รัฐสภาสหรัฐ ฯ ก็ได้ผ่านร่างกฎหมายพิเศษออกมามีบทหนึ่งชื่อว่า " รัษฎบัญญัติว่าด้วยความสัมพันธ์กับไต้หวัน " (Taiwan Relations Act) ซึ่งรัษฎบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อความเสมือนเป็นการให้การรับรองไต้หวันอีกครั้งหนึ่ง (โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 2)

นอกจากนี้ หลังจากที่สหรัฐอเมริกาให้การรับรองรัฐบาลไต้หวันในปี ค.ศ. 1949 ดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ไต้หวันก็ได้อาศัยความช่วยเหลืออย่างมหาศาลในทุก ๆ ด้าน ประกอบกับความสามารถของรัฐบาลไต้หวันเอง ทำให้ไต้หวันกลายเป็นประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจประเทศหนึ่งของโลก และเป็นผลให้รัฐต่างๆ ต้องการมีความสัมพันธ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจเพื่อประโยชน์ในการติดต่อค้าขายด้วย ที่สำคัญคือประเทศที่ต้องการติดต่อค้าขายด้วยนี้รวมทั้ง รัฐที่ไม่ได้ให้การรับรองรัฐบาลไต้หวันและไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันด้วย ซึ่งการติดต่อระหว่างไต้หวันกับประเทศที่ไม่ได้ให้การรับรองรัฐบาลไต้หวันนั้นก็มีหลายรูปแบบ และหลายระดับ อันทำให้การพิจารณาสถานภาพของไต้หวันนอกเหนือไปจากหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการรับรองได้รับการสนใจและยอมรับยิ่งขึ้น จนทำให้นักกฎหมายระหว่างประเทศบางท่านเสนอ " รูปแบบ " ของความสัมพันธ์กับไต้หวันและ " สถานภาพ " ใหม่ของไต้หวันในสังคมระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เพราะในปัจจุบันยังมีรัฐอื่นอีก 29 รัฐในโลกที่ให้การรับรองรัฐบาลไต้หวันว่าเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องและเป็นตัวแทนของประเทศจีน และอีก 5 ประเทศที่ยอมรับให้รัฐบาลไต้หวันตั้งที่ทำการสถานกงสุลในรัฐตนโดยใช้ชื่ออย่างเป็นทางการว่า " สาธารณรัฐจีน : ROC " สำหรับรัฐประเทศที่ไม่ได้ให้การรับรองรัฐบาลไต้หวันแต่ก็ยังคงความสัมพันธ์กับไต้หวันอย่างเหนียว

แน่นเสมอมา อาทิ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และไทย เป็นต้นนั้น ต่างยินยอมและอนุญาตให้ไต้หวันมีสำนักงานตัวแทนตั้งอยู่ภายในรัฐของตนเพื่อทำหน้าที่ดังเช่นสถานทูต และเป็นตัวกลางในการติดต่อระหว่างคนชาติทั้งสอง ทั้งนี้ เพื่อดำเนินความสัมพันธ์และรักษาผลประโยชน์ในด้านต่างๆ ระหว่างกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในความสัมพันธ์และผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจนั้น อาจกล่าวได้ว่า ทุกรัฐต่างต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับไต้หวันมากกว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนเสียอีก หากแต่เป็นเพราะเหตุผลและความจำเป็นทางของนโยบายการเมือง และต่างประเทศของแต่ละประเทศเท่านั้น ทำให้ประเทศส่วนใหญ่เหล่านั้นต้องให้การรับรองรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน จากข้อเท็จจริงข้างต้นจึงเกิดปัญหาที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า "ปัญหาสองจีน" กล่าวคือทั้งรัฐบาลของพรรคคอมมิวนิสต์จีนบนแผ่นดินใหญ่และรัฐบาลของพรรคก๊กมินตั๋งหรือรัฐบาลจีนคณะชาติบนเกาะไต้หวันต่างก็อ้างว่ารัฐบาลของตนเป็น "รัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายและเป็นตัวแทนของประเทศจีน" ทั้งที่อยู่บนแผ่นดินใหญ่และบนเกาะไต้หวัน โดยที่ต่างฝ่ายต่างก็ยึดถือนโยบาย "จีนเดียว" และพยายามดำเนินนโยบายด้วยความพยายามที่จะ "รวมประเทศ" (Unification) ให้เป็นหนึ่งเดียวให้สำเร็จ

นอกจาก ปัญหาสองจีนจะมีจุดเริ่มต้นมาจากปัญหาการเมืองภายในประเทศดังกล่าวแล้ว คือ เป็นกรณีพิพาทระหว่างจีนสองฝ่ายอันมีแนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน ปัญหาดังกล่าวยังได้ขยายตัวกลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศ คือ เป็นปัญหาที่ตั้งเอาชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจในขณะนั้น เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยและรวมทั้งองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ ในรูปของการให้การรับรองรัฐบาล (Recognition of Government) ซึ่งองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญและมีบทบาทต่อปัญหาดังกล่าวมากที่สุดคือ องค์การสหประชาชาติ โดยจีนทั้งสองฝ่ายในอันที่จะแสวงหาการยอมรับจากสากลให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถกระทำได้ โดยอาศัยความสามารถในการดำเนินนโยบายทั้งในและต่างประเทศของตน

ดังนั้น สถานภาพทางกฎหมายของไต้หวันจึงเป็นปัญหาที่ควรแก่การให้ความสนใจและศึกษา เพราะยังเป็นกรณีปัญหาที่ยังไม่เคยมีแนวปฏิบัติระหว่างประเทศใดเกิดขึ้นมาก่อน อีกทั้งไม่สามารถที่จะนำไปเปรียบเทียบได้กับกรณีของดินแดนหรือประเทศใดในโลกไม่ว่าจะเป็น ช่องก

มาก้า ลิงคิปร์ หรือเยอรมัน เพราะได้หวั่นมีความแตกต่างจากดินแดนเหล่านั้นทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และการเมืองที่ไม่เหมือนใครในโลก

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งที่จะศึกษาถึงสถานภาพทางกฎหมายของไต้หวันโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่ไต้หวันไม่ได้รับการรับรองรัฐบาล ทั้งนี้ โดยพิจารณาตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศประกอบกับการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งคงจะหลีกเลี่ยงที่จะไม่กล่าวถึงนโยบายทางด้านการเมืองระหว่างประเทศของประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับไต้หวันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหรัฐอเมริกา เพราะจากข้อเท็จจริงที่เกิดเป็นปัญหาและความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในไต้หวันและในสังคมนระหว่างประเทศนั้น ต่างก็มีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากนโยบายทางด้านการเมืองระหว่างประเทศของแต่ละประเทศในโลกทั้งสิ้น รวมทั้ง จะพิจารณาถึงสถานภาพทางกฎหมายของไต้หวันในองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญ ๆ เพื่อที่จะได้เข้าใจและเห็นภาพอันแท้จริงของไต้หวัน นอกจากนี้ ผู้เขียนยังจะพิจารณาถึงสถานภาพทางกฎหมายของไต้หวันกับประชาคมโลกและประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีอยู่ต่อกัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นส่วนที่มีความสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งที่จะต้องพิจารณาประกอบ เพื่อที่จะได้เข้าใจถึงสถานภาพของไต้หวันทั้งในทางกฎหมายและในความเป็นจริง

นอกจากนี้ ผู้เขียนจะยังได้เสนอข้อคิดเห็นบางประการ รวมทั้ง แนวความคิดของท่านผู้รู้ในการเสนอวิธีการมองและแก้ไขปัญหา เพื่อประโยชน์ในการศึกษาของผู้ที่สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไป

1.2 สมมุติฐาน

1. ไต้หวันมีสถานะทางกฎหมายเป็น "รัฐ" เพราะมีคุณสมบัติและองค์ประกอบของความเป็นรัฐครบถ้วน คือ มีอาณาเขตที่แน่นอน มีประชากร และมีรัฐบาลที่มีความสามารถในการใช้อำนาจปกครองดินแดนและประชากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. รัฐบาลไต้หวันไม่มีฐานะเป็นรัฐบาลที่ถูกต้อง และเป็นตัวแทนของประเทศของจีนสำหรับประเทศที่ไม่ให้การรับรองและหรือถอนการรับรองรัฐบาลไต้หวันแต่ไต้หวันก็ได้รับการปฏิบัติ

จากรัฐต่างๆ เช่นเดียวกับรัฐอธิปไตยรัฐหนึ่ง

3. เมื่อมองในแง่ของรัฐอื่นๆ ที่ไม่ได้ให้การรับรองรัฐบาลไต้หวัน สถานภาพของไต้หวัน ขึ้นอยู่กับนโยบายและผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของแต่ละรัฐ

4. สำหรับประเทศที่รับรองรัฐบาลไต้หวัน รัฐบาลไต้หวันจะมีสถานะเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องและเป็นตัวแทนของจีน แต่ถูกจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรมใดๆ ในอันที่จะให้มีผลผูกพันจีนแผ่นดินใหญ่ เพราะตามความเป็นจริงรัฐบาลไต้หวันไม่สามารถใช้อำนาจปกครองอย่างมีประสิทธิภาพเหนือจีนแผ่นดินใหญ่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสถานะภาพทางกฎหมายที่แท้จริงของไต้หวัน
2. ทำให้ทราบว่าประเทศต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับไต้หวันนั้น พิจารณาสถานะภาพของไต้หวันเป็นอย่างไรบ้าง และโดยอาศัยหลักกฎหมายใดในการพิจารณา
3. ทำให้ทราบแนวทางในการปฏิบัติของรัฐบาลของรัฐ ในทางการเมืองระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบของกฎหมายระหว่างประเทศในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับไต้หวัน